פרק ה' משנה ב'

א] שבולת שבקציר וראשה מגיע לקמה אם נקצרת עם הקמה הרי היא של בעל הבית ואם לאו הרי היא של עניים, הר"ש ורא"ש פי' שאירי בדין שכחה וכו', אבל הרמב"ם בפיה"מ וכן פי' הגר"א בשנו"א שאירי בדין לקט [כשאר משניות שלפנינו] ונתחדש כאן דין לקט במחובר, והר"ש שלא פי' כן משמע שס"ל שאין דין לקט במחובר רק בתלוש, ועי' רש"ש שבת קיג: שהוכיח כן מד' רש"י שם. וכ"מ מד' הראב"ד עדיות פ"ב מ"ד עי"ש [אבל בר"ש בתו"כ פ' קדושים מפורש שיש לקט במחובר וצ"ע וי"ל], וע"ע עי' רש"ס שהרבה לתמוה ע"ד הרמב"ם ועי' שהביא י' קושיות, והנה הק' מה המקור לדין לקט במחובר הא בשכחה יש מקור בלקט אין לנו מקור, ועי' שערי אמונה שתי' שלגבי שכחה צריך מקור שיש שכחה במחובר משום שבקרא כתיב ושכחת 'עומר', אבל בלקט לא כתיב ושכחת עומר רק 'לקט קצירך' וזה כולל גם בתלוש גם במחובר.

ב] שבולת של לקט שנתערבה בגדיש מעשר שבולת אחת ונותן לו, א"ר אליעזר וכי היאך העני הזה מחליף דבר שלא בא ברשותו אלא מזכה את העני בכל הגדיש ומעשר שבולת אחת ונותן לו, והנה הא דסגי ליתן לו רק שיבולתאחת וא"צ לתת לו כל הגדיש מדין ספק לקט לקט והרי לחגבי לקט לא אזלי' בתר רובא כמבואר במרדכי אמנם התי' פשוט, הדין ספק לקט נאמר כשיש ספק אם יש מתנו"כ או לא ספק לקט לקט שיתן להם אבל כאן הרי 'וודאי' יש רק שיבולת אחת רק יש ספק היכן היא נמצאת ע"ז אין דין ספק לקט לקט לתת יותר מאשר מה שיש לעניים כאן].

ג] בעיקר דין המשנה צ"ע מה מחייב את בעל השדה לתת לעני דבר מתוקן העניים הפסידו בזה שהתערב להם למה שהוא יצטרך לתת להם אטו אם נתערב לחברו שיבולת מתוקנת בגדיש טבל שלי צריך להחזיר שיבולת מתוקנת, ובשלמא אם הוא עירבו בידים י"ל שחייב משום גזלן או מזיק אבל כאן משמע שנתערב מאליו וצ"ע, ואולי משום חיוב 'תעזוב' מחויב לדאוג לתת לו את הלקט באופן מושלם כמו שהיה לו אילו היה זה לקט ועדיין צ"ע.

ד] מבואר במשנה שבעה"ב מתקן שיבולת ונותן לו ועי' ר"ש שהעיר שהרי גדיש זה עדיין לא נגמרה מלאכתו והיאך יכול לעשר קודם שנתחייב במעשר ותי' הר"ש שאף שקודם מירוח אינו חייב בתרו"מ מ"מ 'יכול' להפריש כמבואר בכמ"ק שמעשר שהקדימו בשבלים וכו', וראיתי להק' דהנה במשנה תרומות פ"ק מ"י תנן שאין תורמים מדבר שלא נגמ"מ עד דבר שלא נגמ"מ וכן מדבר שלא נגמ"מ על דבר שנגמ"מ ועי' רע"ב שם שזה נלמד מקרא כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב, מן הגמור על הגמור ולא מן הגמור על שאינו גמור ולא משאינו גמור על הגמור ומשמע שזה דין דאורי' איך א"כ התירו לו לכתחילה להפריש מדבר שלא נגמ"מ [ועי' ש"ך יו"ד סי' שלא' סק"פ שכ' שדיוק הדרבנן ולפי"ז ניחא קצת אבל פשטות הדברים זה דין דאורי' עי' ביאוה"ל פ"ה ממתנו"ע ה"ד שכ' שדעת רוב הראשונים שהוא איסור דאורי' וצ"ע א"כ איך התירו לו להפריש]

ה] בפלוגתת ר"א ורבנן יש להקדים, הנה בעה"ב מקנה לעני מסוים שיבולת אחת ומעכב את הלקט לעצמו וק' היאך בעה"ב יכול לעכב את הלקט של עניים לעצמו הרי זה ממון עניים מה נאמר אותו עני שנתן לו את השיבולת מהגדיש מקנה לו את אותו לקט תמורת השיבולת שקיבל מבעה"ב אבל כאן עדיין לא זכה בו זה בשיבולת השיבולת של כלל העניים והיאך יכול ליתן לבע"ה השיבולת של הלקט תמורת השיבולת שמקבל מבע"ה - וע"ז סובבים כאן ד' ר"א ורבנן וזהו בעצם טענת ר"א דהנה רבנן אמרו מעשר שיבולת אחת ונותן לו ולא הוזכר כלל שהעני זכה באותו שיבולת ושאל ר"א – "וכי היאך העני הזה מחליף דבר שלא בא ברשותו' - אלא אומר ר"א מזכה את העני בכל הגדיש ומעשר שבולת אחת ונותן לו – הינו שהוא מקנה לעני את כל הגדיש [בקנין הגבהה] ובאותו קנין קונה העני גם את הלקט המעורב בו ואז יכול להחליף עם בעה"ב תמורת הלקט זו שזכה בו, בדעת רבנן מבואר בירושלמי שס"ל עשו שאינו זוכה כזוכה.

ו] הנה בד' הרמב"ם מבואר שצריך להקנות לו את 'כל הגדיש' את הלקט קונה לגמרי ואת כל הגדיש מקנה לו הבעה"ב מתנה ע"מ להחזיר ועי' רעק"א שתמה מדוע צריך להקנות לו את כל הגדיש מתנה ע"מ להחזיר שיקנה לו רק את אותו שיבולת המעורבת, והנה כנראה הרמב"ם לקח כן מלשון המשנה: 'מזכה לו את 'כל' הגדיש, ועי' תפא"י שהביא שכ"ה בירושלמי, רק שהא גופא קשיא מדוע צריך להקנות לו את כל הגדיש, ואולי כיון שאין יודע היכן השיבולת א"י לקנות רק שיבולת אחת וצ"ע ועי' אמ"ב תרו"מ יז'

ז] הר"ש והרא"ש הביאו ד' הירושלמי שכתוב בו כך, ר' אבהו בשם ר' יוחנן מחלפה שיטתיה דר"א תמן הוא אומר זכה לו וכאן הוא אומר כן - כשיטתן השיבם כשיטתכם שאתם אומרים דלא זכה לו ע"י חליפין איך העני זה מחליף דבר שלא בא לרשותו, כלו' לר"א לשיטתו לעיל פ"ד מ"ג מדוע צריך שהעני יקנה בהגבהה שבעה"ב עצמו יזכה לו כל הגדיש שהרי ס"ל שעשיר יכול לזכות לעני ומשני דר"א לשיטתו באמת יכול הוא לזכות לעני, ור"א שאמר שיקנה בהגבהה לשיטתייהו דרבנן קאמר [[יל"ע למה שמשמע בירושלמי והרמב"ם הנ"ל שצריך להקנות לו הכל דא"א לקנות שיבולת שאינו ידוע איך יועיל 'שיזכה לו בעה"ב' – מה נאמר שיזכה הלקט וכל את כל הגדיש מתנה ע"מ להחזיר הרי אין אדם זוכה משלו לאחרים – וע"כ שמקנה לו רק את שיבולת הלקט – ולפי"ז מתעצמת ק' רעק"א שחזי' שאפשר להקנות את שיבולת הלקט לחוד ומ"ט א"כ במה שאמר טען ר"א שיגביה העני את כל הגדיש שם צריך לקנות את כולו וצע"ג].- מד' הירושלמי זה הק' הר"ש והרא"ש לעיל פ"ד מ"ג ע"ד רש"י ב"מ ט: שבעה"ב אינו יכול לזכות לעני גם לשיטת ר"א.